

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА
Верховний Архиєпископ Києво-Галицький

Аркуш 1 із 7-ми

Вих. ВА 14/565

«Нехай Божа мудрість поведе нас»
Пастирське послання
Блаженнішого Святослава
з нагоди Року пам'яті митрополита Андрея Шептицького

*Високопреосвященим і Преосвященим Архиєпископам та Митрополитам,
боголюбивим єпископам, всесесному духовенству, преподобному монашеству,
возлюбленим братам і сестрам, в Україні та на поселеннях у світі сущим*

Дорогі в Христі!

Згідно з рішенням Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви, 1 листопада 2014 року в нашій Церкві розпочався Рік митрополита Андрея Шептицького. Це рік, в котрому виповнюються дві круглі дати: 70-ліття з дня смерті Митрополита, яке ми вже церковно відзначили, та 150-ліття з дня його народження, до якого ще тільки готуємося.

Ці великі ювілеї належить гідно вішанувати. Адже столітній ювілей Андрея Шептицького публічно відзначали хіба на поселеннях, тоді як на матірних землях голос нашої Церкви був скрутий заборонами й репресіями. Ім'я Митрополита молитовно згадували лише за щільно затуленими вікнами підпільних молитовних зібрань чи за колючим дротом сибірських тaborів.

Теперішня релігійна свобода, яка принесла нам найвищий дар – можливість вільно молитися Богові, створює також нагоду гідно й усім миром відзначити 150-річчя цього великого церковного мужа. Так, він справді був великим у ділах своїх: це батько Церкви й етнарх бездержавного народу. За переказами, він почувався позиченим своїм славним родом, окрасою якого став. Але ще більше він був нам позичений Богом, коли на Церкву й народ наш насуvalася руїна ХХ століття й люди потребували Пастиря, духовний рівень якого відповідав би викликам часу.

А далі, коли Господь забрав цю душу назад на небо, сталося диво. Бо народ усвідомив, що має у своїх руках великий скарб. Ніби та піщанка в мушлі, що обростає перламутром і врешті стає перлиною, так і постать митрополита Шептицького, огорнута добрими ділами, опоясана безцінними письменами, освячена жертовним свідченням, стала перлиною нашого християнського благочестя.

Митрополит Андрей промовляє до людей усім своїм життям. Для нас він – пастир, богослов, вихователь, проповідник, святитель, будівничий, меценат,

дипломат та святий учитель віри. Перелік зробленого ним ніколи не буде вичерпним.

Він – приклад для всього духовенства, як можна вірно і жертвово служити Божому народові. Бо митрополит Андрей не лише керував Церквою – розбудовував цілу християнську цивілізацію, привносячи християнські цінності в такі суспільні сфери, як освіта, наука, мистецтво, охорона здоров'я, законодавство тощо. І всюди він діяв справді як слуга Божий.

Шептицький поступово реформував літургійне життя парафіяльних громад, очищуючи його від неорганічних домішок, запозичених із домінантної тоді римо-католицької традиції. З допомогою свого молодшого брата, блаженного архимандрита Климентія, митрополит Андрей відновив чернече життя згідно з давнім студитським уставом. Йому, членові зреформованого Чину святого Василія Великого, Церква завдячує заснування східної гілки редемптористів та кількох інших західних згромаджень, як також нових жіночих спільнот богоінісаного життя апостольського виміру.

Основою його концепції Української Церкви було питання єдиного Київського патріархату, ідею якого висували ще за часів київських митрополитів Петра Mogили та Йосифа Велямина Рутського. Модель церковної єдності, в якій було б визнано провід Петрового намісника, була для митрополита Андрея запорукою вірності Христовій волі та евангельській науці, а заразом – ключем до свободи Церкви від надмірного втручання державних влад, яке не раз в історії оберталося підпорядкуванням Церкви політичним цілям.

Усе своє життя митрополит Шептицький невтомно працював над зціленням церковного розколу між православним Сходом і католицьким Заходом. Він вірив, що Господь дав українському народові особливе посланництво в цій справі. Завдяки своїм унійним зусиллям владика Андрей був справжнім предтечею Другого Ватиканського Собору та сучасного екуменічного руху, особливо в царині православно-католицьких відносин.

Як один із найзаможніших українців в Галичині, митрополит Андрей вживав своє багатство не для власної вигоди чи для життя в розкошах, а задля загального піднесення свого народу. Сприяв розвитку кооперативного господарства, надавав стипендії перспективним молодим людям для вищих студій у різних ділянках науки – від богослов'я до мистецтва, історії, права та економіки. У 1905 році створив одну з найвидатніших збірок українського мистецтва як приватну фундацію, передаючи її в 1913 році українському народові і цим засновуючи Національний музей у Львові. У тому ж Львові він започаткував Народну лічницю (сьогодні Шпиталь імені митрополита Андрея Шептицького) для обслуговування насамперед бідних. Засновував читальні, школи, дитячі захоронки (садки).

Закінчивши докторські студії в університетах Krakова, Вроцлава, Мюнхена та Відня, він добре розумів надзвичайну вагу вищої освіти та мріяв про те, щоб у Львові створити Український католицький університет. Коли польська влада цього йому не дозволила, він не склав рук, а як перший крок до майбутнього університету, створив Греко-католицьку богословську академію у Львові, призначивши на ректора о. д-ра Йосифа Сліпого.

Як добрій пастир, митрополит Андрей не вагався виступити на захист бездержавного народу, який не знаходив виходу з тогочасних geopolітичних «чагарів». Упродовж тривалого часу він обґрутувував перед державними властями

важливість створення українських культурних та освітніх установ, української преси; обстоював право українського народу на незалежність. Під час пацифікації Східної Галичини польським військом Андрей Шептицький протестує проти знущань над українським народом. Того ж 1930 року провадить акцію протесту проти нищення Польською державою православних храмів на Холмщині та Підлящші, а відтак і на Волині. Згодом, коли на Великій Україні панував голодомор, спричинений сталінським режимом, очільник УГКЦ підносить на весь світ голос на захист приречених на голодну смерть українських селян та спільно з іншими греко-католицькими єпископами видає відоме послання «Україна в передсмертних судорогах». Відтак організовує масовий рух допомоги голодуючим під большевицькою окупацією братам і сестрам.

У листопаді 1938 року Андрей Шептицький вітає проголошення Карпатської України й надає благословення її прем'єрові о. Августинові Волошину. Під час першої більшовицької окупації 1939-1941 років активно протестує проти переслідування українського народу, його Церкви та її духовенства. А в обставинах німецької окупації 1941 року, коли проголошують відновлення української державності, митрополит Андрей видає послання, в якому благословляє Українську Державу, а невдовзі й накреслює цілий план розбудови «Української хати».

У ті часи, коли, здавалося, шаленіло пекло на землі, з особливою силою проявився душпастирський талант митрополита Шептицького. Як ніхто інший в окупованій нацистами Європі, він мав відвагу написати до рейхсфюрера СС Генріха Гіммлера лист протесту проти знущання над євреями та проти втягування українців до цієї нелюдської акції. Він не лише оприлюднив сміливe послання «Не убий!», протиставившись машині смерті, а й разом зі своїм братом Клементієм організував цілу мережу порятунку єврейських дітей у студитських монастирях, в яких було врятовано 160 життів.

У ці часи війни й окупації слуга Божий скликав низку архиєпархіальних соборів, головною темою яких, за словами самого Митрополита, був теоцентризм – центральність божественного життя Пресвятої Тройці. Тобто в момент найбільшої загрози для Церкви та народу Андрей Шептицький шукав розв'язок не в людській, а в Божій мудрості. У його посланнях, зверненнях, промовах із різних нагод та його молитвах натрапляємо на натяки про те, що він вважав таким життєдайним – на зв'язок між Христом – Божою Мудрістю – та мудрістю людини, а в пошані до мудрості він вбачав особливу рису української душі. Вважав, що напевно більшість українського народу выбрала б бути «мудрим жебраком», а не «дурним царем». Отож читаемо в його творі «Божа Мудрість» (1932-1933): «...та одна прикмета оцінювати як слід мудрість такою, якою вона є, й тим чим є, повинна цілому нашому національному життю надати безумовно якоїсь могутньої сили...»

Чи треба після цього далеко не вичерпного переліку підказувати, на кого мали б взоруватися наше сучасне духовенство й монашество, дипломати і державні мужі, освітяни і працівники культури, меценати й доброчинці?

Розповідають, що коли після 18-річної каторги в Сибіру ісповідник віри митрополит Йосиф Сліпий прибув 1963 року до Рима, то у своїх розмовах зі співробітниками часто посылався на мудрість свого великого попередника. Не раз ставав він посеред коридору, ставлячи собі самому запитання: «А що в цьому випадку зробив би покійний митрополит Шептицький?» Думка слуги Божого

Андрея, його всеохопна мудрість були для Патріарха Йосифа найбільшим скарбом для будування майбутнього Церкви і для вирішення проблем своїх буднів.

Тому розмова українців із митрополитом Шептицьким не припиняється ніколи. Міняються епохи, та він незмінно промовляє до нас Божою мудрістю та обставинами свого життя – промовляє так, ніби є нашим сучасником. Поставмо й ми собі це питання: а що порадив би нам митрополит Андрей Шептицький, якби був між нами сьогодні?

За якимсь незбагненим присудом Господнього Провидіння Україна знову стала об'єктом нападу з боку темного варварства, яке претендує стати «новим» словом у світовій політиці. У наше життя повернулися давні теми: історичної кривди з боку Росії, геройки справедливої війни, потреби національної консолідації та оборони. Тому з усієї проповідницької спадщини митрополита Андрея цього разу ми вибрали передусім ті його думки, які стосуються нинішнього стану війни – не оголошеної, але такої реальної та відчутної.

Митрополит, хоч і прикутий до свого інвалідного крісла, серцем відчував особливості воєнного лихоліття. Його душпастирське чуття відразу вловило, що війна спотворює людські стосунки й підважує Божий лад у суспільстві. Його перше послання-попередження датоване вже 1 вересня 1939 року:

Час воєнний утруднює людині керуватися вказівками тверезого, ясного розуму, освіченого вірою. Верх беруть почування, вразливість, пристрасть, а з того нерозважні кроки, шкідливі не тільки для одиниці, але і для загалу, для цілої родини, громади й народу. Ця небезпека в положенню так особливо труднім, в якім находитися наш народ, стається прямо грізна (Пастирське послання до духовенства про обов'язок перестерігати вірних перед намовами провокаторів та агітаторів).

Мине ще кілька років, але війна не змінить свого нелюдського обличчя: *В часі війни навіть між тими, що не воюють, або їх тими, що їх ніщо не ділить, нагромаджуються такі небувалі кількості непорозумінь, спорів, ворожнечі, часом навіть і ненависті, що не пізнається цього світу і людей, яких зналося добре ще кілька літ тому. Люди діляться, всюди собою зайняті, не мають часу для близького, не мають з чого дати йому хоч добре слово, усі стали нервові, роздражнення нервів приирає форми неврастенії, істерії і суспільне, чи може радше товариське життя, стає подібне до того принципіального «bellum omnium contra omnes» [війна всіх проти всіх (лат.)] Гоббеса, наслідком чого проста зичливість і християнська любов близького стає товаром дуже рідким, дорожчим від масла чи сала (Пастирське послання на Великдень для читачів часописів «Краківські Вісті», «Львівські вісті» та «Рідна Земля»).*

Здавалося б, у час війни мають перестати діяти євангельські засади, тому що набирають актуальності одвічні закони відплати та помсти. Настає доба, коли створюється враження, ніби Бог затуляє від нас своє обличчя. Добрий пастир знає, що в таку добу в серцях людей може наступити велике духовне затемнення. І вони, шукаючи захисту, здатні завдавати одне одному ран. Тоді й ворогу зручно змінити тактику, оскільки виграшною стає підривна робота: підбурювання до насильницького зведення порахунків, диверсії, дезорганізація суспільного життя. І все це публічно мотивується патріотичними гаслами чи воєнними обставинами. Для митрополита Андрея це час цілковитої руїни того, що він усе своє життя плекав, – руїни, від якої народ тепер треба остерегти:

Не давайтесь наклонювати до яких-небудь актів насильства або непослуху, заховуйте розвагу й супокій, єдність і згоду, керуйтесь в усім розумом, просвіченим вірою. Божий Закон хай буде правилом Вашого поступовання й Вашою ціллю. Ідучи дорогою цією без ніякого сумніву найлучше послужите Батьківщині й будучності нашого народу (Пастирське послання до духовенства про обов'язок перестерігати вірних перед намовами провокаторів та агітаторів).

Ніякі людські згляди і ніякі дані приречення не оправдовують гріха проти Божої заповіди... Можуть прийти хвили, в яких будуть вам радити поступування противне вашій совісти і Божому законові. В таких хвилях поступайте завсідь як християни, вірні й послушні Божому законові (Про організацію парохій і громади).

Християнин може і повинен бути патріотом, але єго патріотизм не може бути ненавистю і ані не сміє накладати обов'язків, противних вірі... Любіть всі своє, свого тримайтесь і про своє дбайте, але стережіться ненависті, бо ненависть се чувство нехристиянське (Християнська робота).

Найкращим засобом, який припиняє зневірені роздори і створює умови для позитивної праці, є національна єдність. Митрополит Шептицький бачив, що в суспільному житті українців раз у раз відтворюється їхня фатальна схильність до взаємної ворожнечі, і невтомно боровся за примноження єдності. Цим своїм словом він промовляє до нас і сьогодні:

До осягнення наших національних ідеалів треба нам єдності... Треба нам, оскільки це тільки можливе, усунути всякі роздори і все, що ділить, і всіма силами змагати до осягнення, по змозі, якнайбільшої єдності (Лист до православних архиєреїв в Україні).

Як довго не буде між нами християнської єдності, так довго й найслабший противник буде від нас сильніший (Не убий).

Найбільшою небезпекою є внутрішні роздори, поборювання себе взаємно і випливаюча з роздорів атаманщина, котра вже так дуже много причинилася до руїни і упадку усіх наших подій при першій нашій пробі побудувати Укр[айнську] Державу (Про організацію парохій і громади).

Для нас, що зовсім недавно пережили зародження української політичної нації, в якій поєдналися серця представників багатьох етнічних груп, особливо значущим буде знайти в писаннях митрополита Шептицького таку фразу, ніби списану із сьогодення:

Між вами були люди і іншої національності, які однаке з таким пожертвуванням працювали для нашого народу, що стались в повному значенні того слова нашими найближчими й найдорожчими співробітниками у винограді Хр[истовому] (Послання до монаших Чинів і Згромаджень про переслідування Церкви радянською владою та обов'язок і надалі працювати для добра Церкви й народу).

Учасникам ненасильницького протесту на Майдані не раз здавалося, що митрополит Андрей є поміж ними. Чому? Та тому, що Майдан молився. Українська Революція гідності не була б такою успішною, якби не молитва. Про це значення молитви нам треба пам'ятати і сьогодні, коли на Сході України точиться війна з російськими військовими угрупованнями. Ось чому ті з нас, хто самовіддано формував молитовний Майдан, напевно, відчувають свою душевну суголосність із такими висновками Андрея Шептицького:

Ми є свідками історичних подій, які на всі часи стануть ясним доказом, чим є молитва для людства (Пастирське послання до духовенства про церковне правило та розпорядження для духовенства про обов'язок священика відмовлювати церковне правило).

Все те, – що видається неможливе і нездійсните, виявилось можливе, бо й найбільші перешкоди усуваються тоді, коли Бог якесь діло благословить і хоче його довести до кінця (Звернення з приводу завершення IV Архиєпархіяльного Собору).

Таємниця такого дивовижного пророчого слова митрополита Андрея проста: його найбільше багатство було не від цього світу, бо він посідав Божу Мудрість і Божий мир. З усіх видів діяльності цього слуги Божого, його праць, молитов і повчань, мрій і страждань, заповітів і завдань, що їх він нам залишив, і сьогодні випромінює Божественна благодать. Це й визначило калібр його особи: «Велетень Свято-Юрської гори» був передусім велетнем духу. Ось чому, коли ми натрапляємо в церковно-історичних текстах на слово «Митрополит», подане без імені, нам не треба загадувати, хто це такий: ми всі знаємо, що це – Андрей Шептицький. Коли в якомусь виступі почуємо вислів «слуга Божий» (термін, яким означають кожного, стосовно кого в Католицькій Церкві розпочато справу про можливу беатифікацію), думка наша відразу докінчує: «митрополит Андрей Шептицький».

Як це часто буває з великими постатями, за іменем Андрея Шептицького все ще тягнеться шлейф ворожих наклепів і недоброзичливих споторень. Зловісні тоталітарні системи все ще тримають частину людей у своїх ідеологічних тенетах. Проте не покладають своїх рук ті, що були врятовані завдяки Митрополитові, чи ті, що навіки осяяні його духовною величчю. А тому крок за кроком крига недовіри й нерозуміння довкола постаті Шептицького скресає. Для прикладу, 2012 року «за його відважні дії, співчутливість щодо переслідуваних єврейсько-українських співгромадян і тривалий приклад відданості фундаментальним людським правам і найвищим обов'язкам людського роду» митрополита Андрея одноголосно вшанував Парламент Канади.

Українська Греко-Католицька Церква вже давно впевнена, що митрополит Андрей Шептицький є святою особою, учителем і свідком Христової віри та взірцем досконалого християнського життя. Працюймо і молімося, щоб його прославила славою святих Вселенська Церква, бо цього велетня духу повинні піznати всі народи. Є докази про чудесні оздоровлення, отримані за його посередництвом. Але чи не найбільшим його чудом є саме відродження УГКЦ, про яке він на смертному ложі пророкував.

Утім, попереду здійснення ще одного пророцтва митрополита Андрея, даного ним у той же смертний час, – пророцтва про Україну. Так, сьогодні наша держава в небезпеці, а українці – у неспокої. Проте саме на порозі своєї смерті – у той момент, коли Бог відкриває перед праведником Небо й усі тайни майбутнього, – наш Праведник побачив відродження нашої країни:

Україна увільниться зі свого упадку та стане державою могутньою, з'єднаною, величавою, яка буде дорівнювати другим високо розвинутим державам. Мир, добробут, щастя, висока культура, взаємна любов і згода будуть панувати в ній. Все те буде, як я кажу, тільки треба молитися, щоби

Господь Бог і Мати Божа опікувалися все нашим народом, який стільки витерпів, і щоби ця опіка тривала вічно.

А як могли б ми наблизити той час? Як йому сприяти? Здається, з усіх настанов Митрополита ми не знайдемо більш актуальної для нашої днини, ніж ця, – і хай вона буде настановою нашої Церкви всім вірним у його Рік:

Не зривами одної хвилини, лише безупинним напруженням і безупинними жертвами аж до крові і смерти багатьох поколінь двигається народ. І легіше часами кров проліяти в одній хвилині ентузіазму, чим довгі літа з трудом сповнювати обов'язки і двигати спекоту дня і жар сонця, і злобу людей, і ненависть ворогів, і брак довір'я своїх і недостачу помочі від найближчих, і серед такої праці аж до кінця виконувати свої завдання, не чекаючи лаврів перед побідою, ані винагороди перед заслугою! (Слово до української молоді).

Слуго Божий, митрополите Андрею, моли Бога за нас грішних!

Дано в Києві,
при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,
у день Святого всехвального апостола Андрея Первозванного,
13 грудня 2014 року Божого

Отцям-душистирям доручаємо зчитати вірним це Послання частинами після кожної Божественної Літургії, починаючи від середи, празника Обрізання Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа, 1 (14) січня 2015 року Божого, і продовжуючи в наступні неділі.